

Konsekvensutredning med anledning av förslag till ändrade föreskrifter och allmänna råd om beviljning av omställningsstudiestöd (CSNFS 2022:5), studiemedel (CSNFS 2001:1) och studiestartsstöd (CSNFS 2017:1)

Sammanfattning

Centrala studiestödsnämnden (CSN) föreslår i denna promemoria vissa ändringar i myndighetens föreskrifter och allmänna råd om beviljning av omställningsstudiestöd, om beviljning av studiemedel och om beviljning av studiestartsstöd.

- Omställningsstudiestöd får enligt bestämmelser i lagen ([2022:856](#)) om omställningsstudiestöd inte lämnas för samma tid som den studerande tar emot föräldrapenningsförmåner enligt socialförsäkringsbalken. CSN föreslår att nya föreskrifter ska införas som reglerar när omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner ska anses lämnas för samma tid.
- CSN har sedan tidigare beslutat om föreskrifter om beräkning av studietid och studietakt för studerade vid universitet och högskolor som uppbär omställningsstudiestöd. CSN föreslår nu vissa justeringar som möjliggör för studerande vid universitet och högskolor att begära att studietid och studietakt med omställningsstudiestöd i vissa fall ska kunna beräknas på ett annat sätt.
- Studerande som har tagit emot studiemedel eller omställningsstudiestöd och som ångrar sig, kan genast betala tillbaka stödet till CSN. CSN föreslår att det ska förtydligas att sådan återbetalning ska finnas tillgänglig på CSN:s konto vid en viss tidpunkt.
- För att stärka möjligheterna att förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott föreslår CSN skärpta regler för forskottsutbetalningar av studiemedel vid utlandsstudier. CSN föreslår att det oftare än idag ska vara möjligt ställa upp krav på att en utländsk läroanstalt ska intyga att den studerande har påbörjat sina studier innan några studiemedel kan betalas ut.
- CSN föreslår vissa mindre korrigeringar och förtydliganden i myndighetens föreskrifter och allmänna råd om beviljning av omställningsstudiestöd, om beviljning av studiemedel och om beviljning av studiestartsstöd. Dessa övriga ändringar innebär ingen ändring i sak av befintliga regler.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

CSN huvudkontoret

Innehåll

1	Bakgrund	4
2	Överväganden och förslag	4
2.1	Begreppet parallella studier ska inte användas i föreskrifter om omställningsstudiestöd, studiemedel och studiestartsstöd	4
2.2	Bestämmelser om beräkning av krav på studieresultat för studerande med omställningsstudiestöd och studiemedel ska omfatta alla studier	5
2.3	Allmänna råd om när en studerande som har studiemedel eller studiestartsstöd bör anses bedriva studier ska upphävas.....	7
2.4	Återbetalning av oönskat omställningsstudiestöd eller studiemedel ska vara tillgängligt på CSN:s konto inom en viss tidsfrist	8
2.5	Det ska vara svårare att kunna få studiemedel för utlandsstudier utbetalda redan innan studiestarten	9
2.6	Studietid och studietakt med omställningsstudiestöd vid studier på högskola ska efter begäran kunna beräknas på ett annat sätt.....	13
2.7	Föreskrifter ska reglera när omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner ska anses vara lämnade för samma tid	15
2.8	Allmänna råd om särskilda skäl vid bristande studieresultat för studerande med omställningsstudiestöd ska korrigeras	18
3	Vilka berörs av ändringarna?	19
3.1	Studerande med omställningsstudiestöd	19
3.2	Studerande med studiemedel	19
3.3	Läroanstalter och andra utbildningsanordnare	19
4	Kostnadsmässiga och andra effekter	19
4.1	Studietid och studietakt vid blandade studier.....	19
4.2	Beräkning av studieresultat för studiemedel och omställningsstudiestöd	20
4.3	Återbetalning av studiemedel som den studerande inte önskar utnyttja	20
4.4	Krav på registrering innan utbetalning av studiemedel för utlandsstudier....	20
4.4.1	Konsekvenser för studerande	20
4.4.2	Konsekvenser för myndigheter och läroanstalter	21
4.4.3	Konsekvenser för staten	21
4.4.4	Konsekvenser för CSN.....	21
4.5	Beräkning av studietid och studietakt när omställningsstudiestöd lämnas för studier vid högskola	21
4.5.1	Konsekvenser för studerande	21

4.5.2	Konsekvenser för myndigheter, omställningsorganisationer, läroanstalter och andra utbildningsanordnare.....	22
4.5.3	Konsekvenser för staten	22
4.5.4	Konsekvenser för CSN.....	22
4.6	Samordning av omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner	22
4.6.1	Konsekvenser för studerande	22
4.6.2	Konsekvenser för myndigheter, omställningsorganisationer, läroanstalter och andra utbildningsanordnare.....	23
4.6.3	Konsekvenser för staten	23
4.6.4	Konsekvenser för CSN.....	24
5	EU-rätten.....	24
6	Tidpunkt för ikraftträdandet och behovet av informationsinsatser.....	24
6.1	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	24
6.1.1	Ikraftträdande.....	24
6.1.2	Behov av övergångsbestämmelser	24
6.2	Behovet av informationsinsatser	25

1 Bakgrund

CSN har kommit att uppmärksamma behov av vissa justeringar, tillägg och förtydliganden i myndighetens olika föreskrifter och allmänna råd om beviljning av omställningsstudiestöd, studiemedel respektive studiestartsstöd.

Ett förslag syftar till att förbättra myndighetens möjligheter att förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, ett annat till att regelverket för beräkning av studietid och studietakt för studerande som har omställningsstudiestöd för studier vid högskolor och universitet bättre ska följa hur sådana lärosäten beräknar studietakt och studietid. Förslagen innebär i övrigt i huvudsak förtydliganden för att skapa transparens och sammanhängande studiestödsregler och är en del i myndighetens arbete med regelförbättring.

2 Överväganden och förslag

2.1 Begreppet parallella studier ska inte användas i föreskrifter om omställningsstudiestöd, studiemedel och studiestartsstöd

Förslag: Begreppet ”parallella studier” utmönstras ur CSN:s föreskrifter. Nuvarande föreskrifter justeras så att det tydligare framgår att underlaget för beräkning av studietid och studietakt ska utgå från studier som bedrivs under en och samma studieperiod.

CSN:s förslag: Begreppet ”parallella studier” används i CSN:s föreskrifter om omställningsstudiestöd, studiemedel och studiestartsstöd på olika ställen vid beräkning av studietid och studietakt. Begreppets avsedda innebörd är främst den normala innebörden av ”parallella studier”, dvs. studier vid olika utbildningar som tidsmässigt överlappar varandra. Begreppet avser i föreskrifterna dock även på studier som ligger kloss-i-kloss, utan uppehåll för annat än lör-, sön- och helgdagar eller annorlunda uttryckt, studier under en och samma studieperiod. Begreppet ”parallella studier” är alltså i viss mån missvisande eftersom det som avses och som tillämpningen utgår ifrån, är ett något vidare begrepp, än den normala betydelsen av parallella studier. CSN föreslår därför att begreppet ”parallella studier” utmönstras på samtliga ställen där det nu används och att det i respektive föreskrift istället tydliggörs att det som avses är samtliga studier under samma studieperiod.

Alternativa lösningar

CSN har övervägt andra lösningar, som att inte göra någon förändring eller att i föreskrifterna föra in en definition av begreppet ”parallella studier”. CSN anser dock att begreppet normalt förstås som studier som pågår under en och samma tidsperiod, dvs. studier som överlappar varandra tidsmässigt. Att inte göra någon förändring eller att föreskriva om en definition som inte ligger i linje med hur begreppet normalt uppfattas är inget alternativ.

Bemyndiganden

CSN får enligt 3 kap. 4 § femte stycket studiestödsförordningen ([2000:655](#)) meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av första-tredje styckena samma bestämmelse.

CSN får enligt 6 § tredje stycket förordningen ([2017:532](#)) om studiestartsstöd meddela närmare föreskrifter om verkställigheten av första stycket samma bestämmelse.

CSN får enligt 15 § förordningen ([2022:857](#)) om omställningsstudiestöd meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av 13 och 14 §§ förordningen om omställningsstudiestöd i fråga om studiernas omfattning.

2.2 Bestämmelser om beräkning av krav på studieresultat för studerande med omställningsstudiestöd och studiemedel ska omfatta alla studier

Förslag: Vad som är studier i normal studietakt ska för alla studerande med omställningsstudiestöd eller studiemedel fastställas utifrån det antal veckor som den studerande har studerat med stödet på heltid.

En hänvisning till 6 § förordningen om omställningsstudiestöd ska därför göras i 7 kap. 5 § CSN:s föreskrifter om omställningsstudiestöd (CSNFS 2022:5). Och en hänvisning till 3 kap. 5 § studiestödsförordningen ska göras i 4 kap. 6 § CSN:s föreskrifter om studiemedel (CSNFS 2001:1).

CSN:s förslag

Nuvarande reglering

En studerande måste ha bedrivit tidigare studier med studiestöd i normal studietakt för att bli beviljad nytt stöd.¹ Vad som är att anse som normal studietakt skiljer sig åt mellan olika skolformer. Normal studietakt för studier med studiemedel på högskoleutbildningar regleras i 3 kap. 5 § studiestödsförordningen ([2000:655](#)). Normal studietakt för studier inom övriga skolformer regleras i 4 kap. i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2001:1](#)) om beviljning av studiemedel. För omställningsstudiestödet regleras normal studietakt för studier på högskoleutbildningar i 16 § förordningen ([2022:857](#)) om omställningsstudiestöd, och normal studietakt för studier vid övriga skolformer med omställningsstudiestöd regleras i 7 kap. 10 och 11 §§ i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2022:5](#)) om beviljning av omställningsstudiestöd.

Krav på studieresultat ska beräknas efter antalet heltidsveckor som en studerande har haft studiestöd. Om den studerande har haft studiestöd för deltidsveckor räknas dessa om till heltidsveckor och avrundas nedåt till ett jämnt antal heltidsveckor. Detta framgår av 4 kap. 6 § CSNFS 2001:1 där det anges hur beräkning av vad som är studier i normal studietakt enligt vissa bestämmelser i 4 kap. CSNFS 2001:1 ska ske.

¹ 3 kap. 7 § studiestödslagen ([1999:1395](#)) och 19 § lagen ([2022:856](#)) om omställningsstudiestöd

Motsvarande bestämmelse finns även i CSNFS 2022:5. I 7 kap. 5 § i dessa föreskrifter anges att vad som är studier i normal studietakt vid skolformer som regleras i 7 kap. 10 och 11 §§ fastställs utifrån det antal veckor som den studerande har studerat med omställningsstudiestöd på heltid.

Både bestämmelsen i CSNFS 2001:1 och i CSNFS 2022:5 anger alltså hur den närmare beräkningen ska göras för att fastställa om den studerande har bedrivit sina tidigare studier i normal studietakt, men bara för de skolformer som regleras i respektive föreskrift. Bestämmelser om hur denna närmare beräkning ska göras för att fastställa vad som är studier i normal studietakt för den som har studerat med omställningsstudiestöd eller studiemedel på en högskola eller universitet saknas dock.²

Bestämmelser om den närmare beräkningen av normal studietakt bör gälla för alla studier CSN har meddelat närmare föreskrifter hur beräkningen vad som är normal studietakt ska gå till, exempelvis bestämmelser om avrundning av krav på studieresultat. För att förtydliga att dessa närmare föreskrifter även gäller vid beräkning av normal studietakt för studier som regleras i 3 kap. 5 § studiestödsförordningen föreslår CSN att en hänvisning görs till denna bestämmelse i 4 kap. 6 § CSNFS 2001:1 och en hänvisning till 16 § förordningen om omställningsstudiestöd i 7 kap. 5 § CSNFS 2022:5.

I praktiken tillämpar CSN redan i dag vad som anges i de aktuella föreskrifterna även när det gäller sådana studier som regleras i 3 kap. 5 § studiestödsförordningen respektive 16 § förordningen om omställningsstudiestöd. De föreslagna ändringarna innebär därför endast ett förtydligande, och ingen ändring i sak.

Alternativa lösningar

Utan de föreslagna förtydligandena är det oreglerat hur beräkningen av vad som är normal studietakt i detalj ska göras, i de fall den studerande har läst vid sådana utbildningar som förekommer i avdelning B2 i bilagan till studiestödsförordningen (huvudsakligen studier vid universitet och högskola). Att inte föra in förtydligandena är därför inget alternativ.

Bemyndiganden

CSN får enligt 3 kap. 5 a § andra stycket studiestödsförordningen meddela föreskrifter om verkställigheten av 3 kap. 7 § studiestödslagen om studiemedel med prövning av studieresultat.

CSN får enligt 16 § förordningen om omställningsstudiestöd meddela närmare föreskrifter om de villkor som anges i 19 § lagen om omställningsstudiestöd med prövning av studieresultat.

² Dvs. hur utifrån bestämmelsen i 3 kap. 5 § studiestödsförordningen och till motsvarande reglering i 16 § förordningen om omställningsstudiestöd saknas dock.

2.3 Allmänna råd om när en studerande som har studiemedel eller studiestartsstöd bör anses bedriva studier ska upphävas

Förslag: Allmänna råd om när studerande som har ansökt om eller beviljats studiemedel eller studiestartsstöd bör anses bedriva studier ska upphävas.

CSN:s förslag

Nuvarande reglering

Enlig 6 kap. 10 § andra stycket studiestödsförordningen ([2000:655](#)) ska en läroanstalt, om CSN begär det, för en studerande som har ansökt om eller beviljats studiemedel lämna uppgift om utbildning, studietid, studiernas omfattning, studieaktivitet, och studieresultat.

Enligt 19 kap. 5 § CSN:s föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2001:1](#)) om beviljning av studiemedel ska läroanstalten för studerande som har ansökt om eller beviljats studiemedel till CSN omgående lämna uppgift om 1. att den studerande helt eller delvis avbryter sina studier, 2. att den studerande förlänger sin studietid, och 3. det i övrigt sker förändringar i den studerandes utbildning, studietid och studieomfattning som kan påverka rätten till studiemedel eller studiemedlens storlek.

CSN har till 19 kap. 5 § 1 meddelat följande allmänna råd. Enligt bestämmelserna i 3 kap. 5 § studiestödslagen ([1999:1395](#)) får studiemedel lämnas för varje vecka då en studerande bedriver studier på minst halvtid. Det bör vara varje läroanstalts ansvar att utforma kriterier för när en studerande ska anses bedriva studier. Exempelvis kan det ställas krav på närvaro vid obligatoriska moment och prov. En studerande som inte längre anses bedriva studier bör anses ha avbrutit sina studier.

Motsvarande bestämmelser för studerade som har ansökt om eller beviljats studiestöd finns i 10 kap. 5 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2017:1](#)) om beviljning av studiestartsstöd och i allmänna råd till 10 kap. 5 § 1 samma föreskrifter.

Det finns inget behov av allmänna råd om när en studerande ska anses bedriva studier

CSN har meddelat allmänna råd för tillämpningen av föreskrifternas bestämmelse om läroanstalters uppgiftsskyldighet vad gäller en studerande som helt eller delvis avbryter sina studier.

Läroanstalten ska, enligt föreskrifter som CSN har meddelat, lämna uppgift till CSN om när och hur en studerande bedriver studier. Av detta följer att en läroanstalt måste göra en bedömning av när och hur en studerande bedriver studier. CSN:s föreskrifter om läroanstalters uppgiftsskyldighet för studerade med omställningsstudiestöd är i princip desamma som myndighetens föreskrifter om läroanstalters uppgiftsskyldighet för studerande med studiemedel eller studiestartsstöd. Föreskrifterna om omställningsstudiestöd innehåller dock inte samma allmänna råd, eftersom CSN har bedömt att det är onödigt.

CSN bedömer att även de allmänna råd som har meddelats till 19 kap. 5 § 1 CSN:s föreskrifter om läroanstalternas uppgiftsskyldighet för studerande med studiemedel är onödiga och bör upphävas. Motsvarande allmänna råd till 10 kap. 5 § 1 CSN:s föreskrifter om läroanstalternas uppgiftsskyldighet för studerande med studiestartsstöd bör av samma anledning upphävas.

2.4 Återbetalning av oönskat omställningsstudiestöd eller studiemedel ska vara tillgängligt på CSN:s konto inom en viss tidsfrist

Förslag: Med att genast betala tillbaka studiemedel enligt 6 kap. 2 § studiestödslagen ska avses inbetalning senast 30 dagar från utbetalningsdagen, eller från studiestödsperiodens början. För att räknas som återbetalning enligt samma lagbestämmelse bör beloppet dessutom vara tillgängligt på CSN:s konto inom samma tidsramar.

CSN:s förslag

Nuvarande reglering

Om någon som har tagit emot studiestöd meddelar att han eller hon inte önskar utnyttja detta, får det enligt 6 kap. 2 § studiestödslagen ([1999:1395](#)) genast betalas tillbaka utan tillämpning av bestämmelserna om återbetalning av studielån respektive återkrav i 4 och 5 kap. studiestödslagen. Bestämmelserna i 6 kap. 2 § studiestödslagen och i föreskrifter som har meddelats i anslutning till dessa bestämmelser ska enligt 50 § lagen ([2022:856](#)) om omställningsstudiestöd också tillämpas när det gäller omställningsstudiestöd. Bestämmelsen blir således också tillämplig för återsändning av omställningsstudiestöd som en studerande inte längre önskar.

Det bör förtydligas att återsänt studiestöd ska vara insatt på CSN:s konto inom en viss tidsfrist CSN har i 17 kap. 2 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2001:1](#)) om beviljning av studiemedel meddelat närmare föreskrifter om återbetalning av icke-önskat studiemedel. Av föreskriften framgår bland annat följande. I första stycket anges att med att genast betala tillbaka studiemedel enligt 6 kap. 2 § studiestödslagen avses inbetalning senast 30 dagar från utbetalningsdagen eller studiestödsperiodens början. I andra stycket anges att för att räknas som återbetalning enligt samma bestämmelse ska beloppet vara insatt på CSN:s konto senast inom samma tidsperiod som anges i första stycket. För att nå en bättre överensstämmelse med studiestödslagens utformning, dvs. att studiemedel genast får betalas tillbaka, och för att tydliggöra i förarbetena att tanken är att studiemedel ska kunna betalas tillbaka omedelbart, ändrade CSN föreskrifterna i denna del i oktober 2022.³

³ [Konsekvensutredning med anledning av nya föreskrifter och allmänna råd om beviljning av omställningsstudiestöd samt ändrade föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel och studiestartsstöd](#)

Vid tillämpningen av bestämmelsen har det uppmärksammats att den nuvarande lydelsen kan misstolkas av studerande och allmänhet. Det kan uppfattas som att det är tillräckligt att den studerande har skickat pengarna för insättning på CSN:s konto inom aktuell tidsram. Detta är dock inte avsikten och heller inte så som CSN tillämpar bestämmelsen. I praktiken anser CSN att medlen ska vara tillgängliga på CSN:s konto inom de tidsfrister som anges i bestämmelsen.

CSN föreslår därför att det i föreskriften tydliggörs att återbetalning av icke-önskat studiemedel ska vara tillgängligt på CSN:s konto senast 30 dagar från utbetalningsdagen eller studiestödsperiodens början. Ändringen innebär alltså ingen ändring i sak jämfört med hur CSN idag tillämpar bestämmelsen.

Alternativa lösningar

CSN har konstaterat att nuvarande föreskrifter riskerar att misstolkas avseende när studiestödet ska anses vara återsänt. Att behålla dessa föreskrifter är därför inte ett alternativ.

Om myndigheten underlåter att definiera vad som ska utgöra att ”genast” betala tillbaka icke-önskat studiestöd uppkommer en rättsosäkerhet för de studerande som önskar återsända sitt studiestöd. Det är därför heller inte något alternativ att underlåta att föreskriva om begreppets närmare innebörd.

Den föreslagna lydelsen tillgodoser syftet med bestämmelsen, att definiera inom vilken tidsram studiestödet ska finnas tillgängligt för CSN.

Bemyndiganden

CSN får enligt 6 kap. 2 § studiestödsförordningen ([2000:655](#)) meddela närmare föreskrifter om återbetalning av studiestöd enligt 6 kap. 2 § studiestödslagen.

2.5 Det ska vara svårare att kunna få studiemedel för utlandsstudier utbetalda redan innan studiestarten

Förslag: Det ska av allmänna råd framgå att det exempelvis bör anses finnas behov av att ställa krav på läroanstaltens intygande om att studier har påbörjats om

1. den studerande tidigare har fått studiemedel för utlandsstudier felaktigt eller med för högt belopp på grund av att studierna har avbrutits eller aldrig har påbörjats, eller om den studerande på annat sätt har orsakat en sådan utbetalning,
2. den studerande tidigare har vilselett CSN och om vilseledandet har lett till ett felaktigt beslut att bevilja studiemedel för utlandsstudier,
3. studiemedel ska betalas ut på annat sätt än förskottsvis varje månad och om den studerande utan ett krav på läroanstaltens intygande skulle få betydande belopp utbetalda innan studiestödsperiodens början, eller
4. beslutet om studiemedel avser studier vid en utländsk läroanstalt där andra studerande tidigare har fått felaktiga beslut om studiemedel på grund av att de har lämnat vilseledande uppgifter till CSN.

CSN:s förslag

Nuvarande reglering

I 16 kap. 4 a § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2001:1](#)) om beviljning av studiemedel finns bestämmelser om att studiemedel vid utlandsstudier, om det finns särskilda skäl, kan betalas ut på annat sätt än förskottsvis varje månad. Särskilda skäl kan vara att den studerande kan visa att han eller hon, före den tidpunkt studiemedel annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som studiemedlen är avsedda att bekosta. Det är t.ex. vanligt att merkostnadslån för undervisningsavgifter och reskostnader betalas ut innan studierna startar, eftersom sådana kostnader kan behöva vara betalda innan den studerande kan antas till en utbildning eller resa till studielandet. Omkring procent av alla som studerar med studiemedel utomlands får dessutom hela eller delar av sina ordinarie studiemedel utbetalda i förskott.

I 16 kap. 8–9 §§ CSNFS 2001:1 finns närmare bestämmelser om de villkor som måste vara uppfyllda för den studerade ska kunna få studiemedel för utlandsstudier utbetalda. För att kunna få den första utbetalningen av studiemedel i en studiestödsperiod måste den studerande lämna in en studieförsäkran till CSN. En studieförsäkran kan lämnas till CSN tidigast fyra veckor innan studiestödsperiodens början. En studieförsäkran ska som utgångspunkt innehålla den studerades försäkran om att han eller hon avser att studera vid den läroanstalt och utbildning samt under den tid och i den studieomfattning som studiemedel har beviljats för. Den ska därutöver innehålla läroanstaltens intygande om att den studerande är registrerad för de studier för vilka studiemedel har beviljats. En studieförsäkran som avser den första, tredje eller femte studiestödsperioden i en beviljningsperiod behöver dock bara innehålla ett intygande från läroanstalten om det finns behov av det. CSN har meddelat allmänna råd med innebörden att det bör anses finnas ett sådant behov om den studerande tidigare har

1. fått studiemedel för utlandsstudier felaktigt eller med för högt belopp på grund av att studierna har avbrutits eller aldrig har påbörjats, eller om den studerande på annat sätt har orsakat en sådan utbetalning, eller
2. vilselett CSN och om vilseledandet har lett till ett felaktigt beslut att bevilja studiemedel för utlandsstudier.

Regelverket innebär sammanfattningsvis att den studerande i normalfallet redan fyra veckor innan studiernas början kan lämna in en egen försäkran om avsikt att påbörja de kommande studierna. Studiemedel som CSN har bedömt ska kunna betalas ut i förskott kan då också betalas ut redan innan studierna har påbörjats.

Möjligheterna att förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott bör förbättras

Nuvarande föreskrifter och allmänna råd med krav på läroanstaltens intygande om studier trädde i kraft den 1 juni 2015. Bestämmelserna syftar till att minimera

riskerna för felaktiga utbetalningar.⁴ Särskilda villkor gäller därför för den som tidigare har fått studiemedel för utlandsstudier felaktigt eller med för högt belopp och den som tidigare har vilselett CSN och på så orsakat ett felaktigt beslut om studiemedel för utlandsstudier. En sådan studerande kan inte få studiemedel för utlandsstudier utbetalda innan läroanstalten har intygat att studierna har påbörjats.

CSN har sedan 2015 i olika sammanhang kommit att uppmärksamma ytterligare omständigheter som medför förhöjda risker för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott vid utlandsstudier. Förskottsutbetalningar, särskilt utbetalningar av ordinarie studiemedel innan studiernas början, utgör en sådan riskfaktor. Mer än en tredjedel av alla studerande som ska läsa språkstudier utomlands och som begär och får alla sina studiemedel utbetalda i förskott innan studiestarten, har t.ex. lämnat felaktiga uppgifter om sina studier. Det är dessutom upp till tio gånger vanligare att studiemedel återkrävs av studerande som har fått ordinarie studiemedel utbetalda redan innan studiestarten, än för andra som studerar utomlands. En majoritet av dem som får ordinarie studiemedel utbetalda redan innan studiestarten och som får ett beslut om återkrav misstänks också ha begått bidragsbrott.⁵ En gemensam nämnare för de fall där felaktiga utbetalningar och misstänkta bidragsbrott upptäcks är vidare att den studerande så gott som alltid har fått betydande belopp i form av merkostnadslån för resor och undervisningsavgifter utbetalda i förskott. Missbruk av studiemedel är dessutom mera vanligt förekommande i ansökningar om studiemedel för studier vid vissa utländska läroanstalter än vid andra. Vid så kallade sambandsärenden, där en huvudman förmår ett flertal målvakter att var för sig ansöka om studiemedel för studier som de aldrig har för avsikt att påbörja, är det t.ex. vanligt att ansökningarna avser en och samma läroanstalt. Även om CSN tidigt uppmärksammar ett sådant upplägg kan myndigheten sakna möjligheter att ställa upp särskilda krav för utbetalningar av studiemedel till andra studerande vid samma läroanstalt.⁶

Misstänkta bidragsbrott upptäcks i vissa fall först efter att studierna skulle ha påbörjats, när CSN efter en kontroll med den utländska läroanstalten kan konstatera att den studerande aldrig har påbörjat sina studier. CSN ska enligt myndighetens instruktion motverka bidragsbrott och säkerställa att felaktiga utbetalningar inte sker.⁷ Vid CSN finns också väl utvecklade kontrollsystem som innebär att felaktiga utbetalningar ofta kan uppmärksammas och åtgärdas i efterhand. CSN anser dock att regelverket bör justeras så att missbruk och bidragsbrott i större utsträckning än i dag kan förhindras redan innan en felaktig utbetalning hinner göras. Myndighetens allmänna råd bör därför justeras. Det bör i fler fall än i dag krävas att en utländsk läroanstalt intygar att den studerande har påbörjat sina studier, innan några

⁴ Se [Konsekvensutredning med anledning av föreskrifter om studiemedel vid utlandsstudier m.m.](#) (CSN dnr. 2015-119-2785), s. 40–42.

⁵ Se [Uppföljning av föreskrifter - Föreskrifter om utbetalning av studiemedel på annat sätt än månadsvis i förskott \(CSNFS 2015:1\)](#), CSN den 4 februari 2020 (ADM/2020:83).

⁶ CSN kontrollerar i sådana fall redan innan en utbetalning med den utländska läroanstalten att den studerande verkligen är antagen till studier. Det är dock inte ovanligt att den som har för avsikt att begå ett bidragsbrott har ansökt om en plats och också antagits till utbildningen i helt vanlig ordning.

⁷ 4 § förordningen ([2017:1114](#)) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

studiemedel får betalas ut. CSN förslår att ett sådant intygande i normalfallet även bör krävas om

- studiemedel ska betalas ut på annat sätt än förskottsvis varje månad och om den studerande utan ett krav på läroanstaltens intygande skulle få betydande belopp utbetalda redan innan studiestödsperiodens början, eller om
- beslutet om studiemedel avser studier vid en utländsk läroanstalt där studerande tidigare har fått felaktiga beslut om studiemedel på grund av att de har lämnat vilseledande uppgifter till CSN.

Med betydande belopp i första strecksatsen bör t.ex. kunna avses merkostnadslån för undervisningsavgifter för mer än en studiestödsperiod. Det bör även kunna handla om situationer då den studerande annars får ordinarie studiemedel och merkostnadslån för undervisningsavgifter⁸ för en hel studiestödsperiod utbetalda redan innan studiestarten.

I de fall det redan enligt nuvarande regelverk bedöms finnas behov av läroanstaltens intygande innan en utbetalning kan ske, får den studerande tydlig information om det i sitt beslut om studiemedel. Den ordningen kommer att kvarstå.

Allmänna råd syftar till att klargöra hur myndigheten anser att en viss bestämmelse bör tolkas. Allmänna råd bör normalt inte utformas på ett sådant sätt att de kan uppfattas som uttömmande uppräkningslista av alla möjliga tolkningar av en bestämmelse. CSN föreslår därför att det i de allmänna råden tydliggörs att angivna omständigheter endast utgör exempel, och inte en uttömmande uppräkningslista.

Alternativa lösningar

CSN har inledningsvis övervägt att i stället justera den bestämmelse som reglerar villkoren för utbetalningar av studiemedel för utlandsstudier på annat sätt än månadsvis i förskott.⁹ Det kan exempelvis göras genom att eliminera möjligheten för studerande att få ordinarie studiemedel utbetalda på annat sätt än månadsvis i förskott, och begränsa möjligheterna att få olika former av merkostnadslån utbetalda i förskott redan innan studiestarten. Sådana ändringar skulle dock på ett mera ingripande sätt påverka möjligheterna för studerande att bedriva utlandsstudier.

Det förslag om skärpta allmänna råd som CSN lämnar innebär att ordinarie studiemedel och merkostnadslån alltså kommer att kunna betalas ut på annat sätt än månadsvis i förskott, t.ex. i en klumpsumma. Däremot kommer en sådan utbetalning i vissa fall, av hänsyn till risken för missbruk, att kunna göras först när den studerande faktiskt har påbörjat sina studier. CSN anser att en sådan ordning på ett bättre sätt balanserar de studerandes behov av att i vissa fall kunna få utbetalningar tidigare, med behovet av att kunna motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

⁸ Maximalt belopp enligt 3 kap. 13b eller c §§ studiestödsförordningen ([2000:655](#)).

⁹ Bestämmelserna i 16 kap. 4 a § CSNFS [2001:1](#).

CSN har även övervägt att avstå från att justera de allmänna råden. Det finns dock ett tydligt behov av en skärpt praxis kring utbetalningar innan studiestarten vid utlandsstudier. Skärpta krav för utbetalningar kan samtidigt ha stor betydelse för enskilda studerande, och de bör därför synliggöras för allmänheten genom myndighetens allmänna råd. Att inte göra några justeringar är därför inget alternativ.

2.6 Studietid och studietakt med omställningsstudiestöd vid studier på högskola ska efter begäran kunna beräknas på ett annat sätt

Förslag: En studerande som uppfyller villkoren för att kunna beviljas omställningsstudiestöd med en viss andel av helt stöd, ska kunna begära att rätten till omställningsstudiestöd i stället beräknas enligt någon av de bestämmelser som reglerar villkoren för stöd vid en lägre andel av helt stöd.

CSN:s förslag

Nuvarande reglering

I 13 § förordningen ([2022:857](#)) om omställningsstudiestöd regleras vad som ska anses vara studier på heltid vid studier som bedrivs enligt högskolelagen ([1992:1434](#)), högskoleförordningen ([1993:100](#)) eller lagen ([1993:792](#)) om tillstånd att utfärda vissa examina. Vid sådana studier, oftast studier vid en högskola eller ett universitet, motsvarar en och en halv högskolepoäng en veckas studier på heltid. Heltidsstudier vid en högskola eller ett universitet omfattar normalt 30 högskolepoäng under en studieperiod (termin). En studieperiod (termin) är dock inte alltid exakt 20 veckor lång. CSN har därför meddelat föreskrifter som medger studietider som varierar något.¹⁰ CSN:s föreskrifter bygger på tre principer¹¹:

1. Stöd ska inte lämnas för veckor då den studerande inte bedriver några studier.
2. Stöd ska som mest kunna lämnas för det antal veckor som motsvarar det antal högskolepoäng den studerande läser.
3. Beräkningen av studietakt ska lämna visst utrymme för att studietiden kan vara något längre än det antal veckor som antalet högskolepoäng motsvarar.

CSN:s föreskrifter innebär t.ex. att en studerande som läser 30 högskolepoäng kan få omställningsstudiestöd med helt belopp under 20 veckor, så länge studietiden är minst 20 men inte mer än 23 veckor.

Omställningsstudiestödets storlek bör normalt återspegla läroanstalternas beräkning av studietakt och studietid

Enligt CSN:s nuvarande föreskrifter om beräkning av studietid och studietakt vid omställningsstudiestöd för studerade vid högskolor och universitet prövas först om den studerande uppfyller villkor för att kunna få helt stöd. Endast om den

¹⁰ 5 kap. 7–13 §§ Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2022:5](#)) om beviljning av omställningsstudiestöd.

¹¹ Av vilka de två första följer av bestämmelser i 16 § lagen respektive 13 § förordningen om omställningsstudiestöd.

studerande inte uppfyller villkoren för helt stöd, prövas rätten till 75 procent av helt stöd. Endast om den studerande inte heller uppfyller rätten till 75 procent av helt stöd, prövas rätten till 60 procent av helt stöd, och så vidare.

CSN:s föreskrifter om beräkning av studietid och studietakt vid omställningsstudiestöd är uppbyggda på samma sätt som myndighetens föreskrifter om beräkning av studietid och studietakt vid studiemedel.¹² Studiemedel lämnas dock endast vid studier om 50, 75 eller 100 procent av heltid.

Omställningsstudiestöd lämnas däremot vid studier om 20, 40, 50, 60, 75 eller 100 procent av heltid. CSN har kommit att uppmärksamma att denna skillnad innebär att myndighetens föreskrifter om beräkning av studietid och studietakt vid omställningsstudiestöd får vissa oönskade effekter. Studier om 7,5 högskolepoäng under tio veckor motsvarar t.ex. 0,75 högskolepoäng per vecka och uppfattas normalt motsvara studier om 50 procent av heltid under tio veckor. En sådan kurs vid en högskola annonseras normalt också som en halvtidskurs som ges under tio veckor. Enligt nuvarande föreskrifter skulle en sådan kurs dock ge rätt till omställningsstudiestöd motsvarande 60 procent av helt stöd under åtta av studietidens tio veckor. Eftersom det kan konstateras finnas rätt till omställningsstudiestöd motsvarande 60 procent av helt stöd, är bestämmelserna som reglerar beräkningen av rätt till 50, 40 eller 20 procent av helt stöd heller inte tillämpliga. Det är därför inte möjligt för en studerande på en sådan kurs att i stället för att få omställningsstudiestöd motsvarande 60 procent av heltid under åtta veckor, få omställningsstudiestöd motsvarande 50 procent under tio veckor, Motsvarande problematik finns för kurser med ett annat antal högskolepoäng och andra studietider.

CSN anser att bestämmelser om beräkning av omställningsstudiestöd så långt möjligt bör harmonisera med hur högskolor och universitet beräknar studietakten för sina utbildningar. Det är t.ex. olyckligt om en högskola kan bedöma att en kurs omfattar halvtidsstudier under tio veckor, samtidigt som CSN för samma kurs beslutar att lämna omställningsstudiestöd motsvarande 60 procent av heltid under åtta veckor. CSN anser därför att myndighetens föreskrifter om beräkning av studietid och studietakt vid omställningsstudiestöd bör justeras.

CSN föreslår att en studerande som uppfyller villkoren för att kunna beviljas omställningsstudiestöd med en viss andel av helt stöd, alltid själv ska kunna begära att omställningsstudiestödet i stället ska beräknas enligt någon av de bestämmelser som reglerar villkoren för stöd vid en lägre andel av helt stöd. En studerande som ska läsa 7,5 högskolepoäng under tio veckor har enligt bestämmelserna rätt till 60 procent av helt stöd under åtta veckor. Han eller hon kommer enligt CSN:s förslag kunna begära att CSN i stället beräknar vilket stöd som kan lämnas vid 50, 40 eller 20 procent av helt stöd. En sådan studerande kommer därmed i praktiken att kunna välja att i stället för 60 procent av helt stöd under åtta veckor kunna få 50, 40 eller

---

¹² Jfr. 5 kap. 7–13 §§ CSNFS 2022:5 och 2 kap. 1 a – d §§ Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2001:1](#)) om beviljning av studiemedel.

20 procent av helt stöd under tio veckor. CSN kommer bl.a. genom information på myndighetens hemsida att upplysa de studerande om denna möjlighet.

Alternativa lösningar

CSN har även övervägt andra alternativ, exempelvis att inte göra någon justering i nuvarande föreskrifter. Att inte göra någon förändring skulle innebära att CSN i vissa fall beräknar rätten till omställningsstudiestöd på ett sätt som inte ligger i linje med hur en högskola eller ett universitet definierar studietakten för en kurs. Studiestödet bör dock så långt möjligt vara följsamt mot utbildningssystemet. De studerande bör kunna utgå från hur deras lärosäte definierar studietakten för den kurs de läser. Skillnader i hur studietakten beräknas innebär att CSN:s beslut alternativt högskolornas kurskataloger kan komma att uppfattas som godtyckliga eller felaktiga. Att inte göra några förändringar är därför inget alternativ.

CSN har även övervägt en lösning som innebär att rätten till omställningsstudiestöd i vissa fall per automatik ska beräknas enligt bestämmelser om en lägre andel av helt stöd. Det skulle vara i de fall en beräkning enligt bestämmelser om en lägre andel av helt stöd, i praktiken innebär att den studerande får mer stöd. Som exempel att 7,5 högskolepoäng under tio veckor per automatik skulle ge rätt till fler veckor vid 50 procent av helt stöd under tio veckor (=5 heltidsveckor), i stället för 60 procent av helt stöd under åtta veckor (=4,8 heltidsveckor). CSN bedömer dock att en sådan lösning är problematisk av flera anledningar. Det är t.ex. inte helt okontroversiellt att föreskriva på ett sätt som innebär att antalet veckor som de studerande utnyttjar med omställningsstudiestöd alltid maximeras, givet att omställningsstudiestöd endast får lämnas under en begränsad tid.¹³ En sådan lösning skulle heller inte adressera sådana fall då en studerande önskar att stödet ska beräknas enligt en ännu lägre andel av helt stöd. Den studerande i fallet ovan kan t.ex. även önska omställningsstudiestöd för 40 eller 20 procent av helt stöd under tio veckor.

CSN anser därför att en lösning där den studerande ges en möjlighet att begära en annan beräkning är mest lämplig. Vid en sådan lösning kan CSN dessutom, genom information och anvisningar när den studerande ansöker om omställningsstudiestöd i CSN:s digitala tjänster, hjälpa den studerande att söka rätt.

Bemyndiganden

CSN får enligt 15 § förordningen om omställningsstudiestöd meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i 13 § i samma förordning, i fråga om studiernas omfattning.

2.7 Föreskrifter ska reglera när omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner ska anses vara lämnade för samma tid

Förslag: Föräldrapenningsförmåner och omställningsstudiestöd anses lämnas för samma tid om den genomsnittliga omfattningen av de båda ersättningarna under en studiestödsperiod tillsammans uppgår till mer än heltid.

¹³ Under maximalt 44 veckor vid heltidsstudier, 21 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd.

CSN:s förslag:

Nuvarande reglering

Enligt 29 § första stycket lagen ([2022:856](#)) om omställningsstudiestöd får inte omställningsstudiestöd lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas någon av de förmåner som anges i bestämmelsen. Bland de förmåner som anges finns bl.a. föräldrapenningsförmåner enligt socialförsäkringsbalken.

Bakgrunden till samordningsbestämmelsen är att den studerande inte ska kunna ha ersättning från två olika håll för samma aktivitet och samma tid. Den studerande skulle då bli överkompenserad och få ersättningar för mer tid än heltid.¹⁴

Samordningen mellan omställningsstudiestödet och andra ersättningar överensstämmer i stora delar med samordningsbestämmelserna för studiemedel, med den skillnaden att studiemedel till skillnad mot omställningsstudiestöd får lämnas samtidigt som den studerande tar emot föräldrapenningsförmåner.¹⁵ Samordningen innebär enligt praxis att en studerande som under en kalendervecka har någon ersättning som ska samordnas kan under samma vecka bara få omställningsstudiestöd i en sådan omfattning att ersättningarna tillsammans som mest uppgår till heltid under varje enskild dag i den aktuella kalenderveckan. En studerande som exempelvis har fått en samordningspliktig ersättning med 50 procent under en dag i en kalendervecka, kan således få omställningsstudiestöd med högst 50 procent av helt stöd för hela den kalenderveckan. Detta beror på att omställningsstudiestöd beräknas och lämnas per vecka.

En skillnad mellan bestämmelserna om samordning för omställningsstudiestöd och studiemedel, är att även föräldrapenningsförmåner ska samordnas med omställningsstudiestöd men inte med studiemedel.

Det finns ett behov av närmare föreskrifter om samordning av omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner

Föräldrapenningsförmåner är av en annan karaktär än andra ersättningar som ska samordnas med omställningsstudiestöd. Föräldrapenningsförmåner kan lämnas som hel, tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels förmån och kan tas ut både för enstaka dagar och för en längre sammanhängande period.

Föräldrapenningsförmånerna kan i vissa fall lämnas både på vardagar och på helger. Omställningsstudiestöd beräknas och lämnas med ett veckobelopp och kan lämnas som helt stöd, 75 procent av helt stöd, 60 procent av helt stöd, 50 procent av helt stöd, 40 procent av helt stöd och 20 procent av helt stöd.

Skillnaden mellan de båda ersättningarnas utformning medför att det kan vara svårt att avgöra om och när omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner lämnas för samma tid. Detta riskerar att medföra att ärenden handläggs på olika sätt. Det kan även skapa en osäkerhet hos de studerande gällande hur eventuellt uttag av föräldrapenningsförmåner kan komma att påverka deras rätt till

¹⁴ Se [prop. 2021/22:176](#) s. 236

¹⁵ Jfr 3 kap. 25 § studiestödslagen ([1999:1395](#))

omställningsstudiestöd. CSN har idag inte beslutat om närmare föreskrifter om hur samordningen ska gå till. Denna avsaknad av närmare reglering innebär att det är oklart hur samordningen av föräldrapenningsförmåner och omställningsstudiestöd ska hanteras. CSN skulle t.ex. kunna hantera samordningen på samma sätt som CSN i dag hanterar samordningen med övriga ersättningar. I praktiken skulle det innebära att en studerande som tar hel föräldrapenning under en hel dag inte har rätt till något omställningsstudiestöd under samma vecka. CSN anser inte att detta vore ett lämpligt alternativ. En sådan lösning skulle bl.a. leda till orimliga konsekvenser för en studerande som samtidigt som han eller hon studerar med omställningsstudiestöd också väljer att ta ut enstaka dagar med hel föräldrapenning. För att hantera samordningen mellan omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner på ett tydligt, enhetligt och rättssäkert sätt bedömer CSN att det finns ett behov av att reglera när de båda ersättningarna anses lämnas för samma tid.

CSN föreslår att bedömningen av om en studerande får omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner för samma tid, ska göras utifrån uttaget av de båda ersättningarna under en och samma studiestödsperiod.¹⁶ Om den genomsnittliga omfattningen av de båda ersättningarna under studiestödsperioden tillsammans uppgår till mer än heltid, ska ersättningarna anses lämnas för samma tid.

CSN anser att den föreslagna regleringen dels klargör när föräldrapenningsförmåner och omställningsstudiestöd anses lämnas för samma tid dels motverkar att den studerande kan få ersättningar för mer tid än heltid, vilket är själva syftet med samordningsbestämmelsen i 29 § lagen om omställningsstudiestöd. Samtidigt undviks negativa konsekvenser av att den studerande har enstaka dagar med föräldrapenning.

Den föreslagna regleringen har stora likheter med regleringen av en studerandes möjlighet att förvärvsarbeta under tid med omställningsstudiestöd. Även vad gäller förvärvsarbete får omställningsstudiestöd endast lämnas i sådan omfattning att stödet och arbetet tillsammans uppgår till högst heltid. För en studerande som förvärvsarbetar i olika omfattning under olika delar av en studiestödsperioden har CSN föreskrivit att rätten till omställningsstudiestöd beräknas utifrån arbetets genomsnittliga omfattning under denna period.¹⁷

Eftersom föräldrapenningsförmåner beräknas för dagar eller delar av dagar medan omställningsstudiestöd beräknas med veckobelopp, innebär den föreslagna regleringen att CSN behöver räkna om den studerandes uttag av de båda ersättningarna till ett genomsnittligt uttag per studiestödsperiod. CSN anser att det inte är lämpligt att i detalj reglera hur denna omräkning ska genomföras. CSN tänker sig dock att omräkningen av föräldrapenningsförmåner bör hanteras på så

---

¹⁶ En studiestödsperiod är enkelt uttryckt den del av studietiden, just de veckor, som den studerande får omställningsstudiestöd.

¹⁷ 17 § andra stycket lagen ([2022:856](#)) om omställningsstudiestöd och 6 kap. 2 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2022:5](#)) om beviljning av omställningsstudiestöd

sätt att det totala antalet hela uttagna dagar med föräldrapenningsförmåner divideras med antalet dagar i studiestödsperioden. På så sätt erhålls ett för studiestödsperioden genomsnittligt uttag i procent som kan jämföras med det procentuella uttaget av omställningsstudiestöd under samma period.

Alternativa lösningar

CSN har övervägt alternativet att bedömningen av om en studerande får omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner för samma tid, ska göras utifrån uttaget av de båda ersättningarna per vecka istället för under hela studiestödsperioden. Detta skulle dock kunna leda till ett stort mått av administration eftersom möjligheten att variera uttaget av föräldrapenningsförmåner både vad gäller omfattning och frekvens är stor. En sådan ordning skulle heller inte innebära någon fördel för de studerande, eftersom de då vid varje enskilda tillfälle de tar ut föräldrapenningsförmåner skulle behöva anmäla det till CSN. CSN anser att en sådan hantering inte vore rimlig.

Bemyndiganden

CSN får enligt 24 § förordningen ([2022:857](#)) om omställningsstudiestöd meddela närmare föreskrifter om när föräldrapenningsförmåner och omställningsstudiestöd anses lämnas för samma tid.

2.8 Allmänna råd om särskilda skäl vid bristande studieresultat för studerande med omställningsstudiestöd ska korrigeras

CSN:s förslag: Det allmänna råd som har meddelats till 20 § andra stycket lagen om omställningsstudiestöd ska i stället meddelas till 19 § andra stycket samma lag.

CSN:s förslag

Nuvarande reglering

Omställningsstudiestöd får enligt 19 § lagen ([2022:856](#)) om omställningsstudiestöd lämnas till en studerande som bedriver sina studier i normal studietakt.

Omställningsstudiestöd får lämnas även om den studerande inte har bedrivit tidigare studier i normal studietakt, om det finns särskilda skäl.

CSN har i allmänna råd som är tänkta att anknyta till den aktuella lagbestämmelsen lämnat exempel på omständigheter som bör kunna utgöra särskilda skäl att lämna omställningsstudiestöd, trots att den studerande inte har bedrivit tidigare studier i normal studietakt.

Nuvarande allmänna råd hänvisar till fel lagbestämmelse och bör korrigeras

Det allmänna råd som är avsett att knyta an till bestämmelserna om särskilda skäl i 19 lagen om omställningsstudiestöd har av ett förbiseende kommit att hänvisa till 20 § samma lag. CSN föreslår därför att det allmänna rådet korrigeras. Ändringen innebär ingen förändring i sak. CSN har tidigare och kommer även fortsättningsvis att tillämpa bestämmelsen om särskilda skäl i 19 § andra stycket lagen om omställningsstudiestöd på det sätt som framgår av det allmänna rådet.

3 Vilka berörs av ändringarna?

3.1 Studerande med omställningsstudiestöd

När reformen är fullt utbyggd 2026 beräknas omkring 35 000 – 53 000 personer i åldrarna 27 – 63 år att kunna ha omställningsstudiestöd varje år. Ett större antal, omkring 52 500 – 79 500, beräknas komma att ansöka om stödet. Beräkningar visar att bland arbetstagare, som kan förväntas uppfylla villkoren för stödet och som redan idag är i studier, är kvinnor och särskilt utrikes födda kvinnor överrepresenterade. Män och särskilt inrikes födda män är underrepresenterade.¹⁸

3.2 Studerande med studiemedel

Under 2021 studerade omkring 590 000 personer med studiemedel, 350 000 av stödtagarna var kvinnor och 240 000 män. Av stödtagarna studerade omkring 138 000 vid komvux, 27 000 vid en folkhögskola, 69 000 inom yrkeshögskolan och 341 000 vid universitet och högskolor. Av stödtagarna studerade omkring 21 600 personer utomlands, varav 12 700 var kvinnor och 8 900 män. Av dem som hade stöd för att studera utomlands deltog 3 900 i utbytesprogram och 16 500 var så kallade free movers¹⁹ på eftergymnasial nivå, resten studerade på gymnasial nivå.²⁰

Det ska påpekas att siffrorna gällande studerande med studiemedel inte är helt representativa för ett normalt år eftersom 2021 var ett pandemiår. Det totala antalet studerande med studiemedel var därför något högre än normalt medan antalet studerande som hade studiemedel för utlandsstudier var lägre än normalt. Andelen av dem som studerade utomlands som deltog i ett utbytesprogram var också betydligt lägre än normalt. Andelen brukar uppgå till omkring 50 procent av alla som studerar på eftergymnasial nivå utomlands. Under 2021 var andelen dock endast omkring 25 procent.

3.3 Läroanstalter och andra utbildningsanordnare

Alla läroanstalter som har utbildningar som finns upptagna i bilagan till studiestödsförordningen ([2000:655](#)) kommer att påverkas av de förslag CSN lämnar i denna konsekvensutredning. Vidare kommer andra utbildningsanordnare, som en omställningsorganisation väljer att köpa utbildningar av, att påverkas av CSN:s förslag.

4 Kostnadsmässiga och andra effekter

4.1 Studietid och studietakt vid blandade studier

CSN föreslår ändringar i myndighetens föreskrifter inom studiemedel, studiestartsstöd och omställningsstudiestöd om vad som gäller vid beräkning av

¹⁸ Se [Ds. 2021:18](#), s. 334–335 och 357–364, samt [prop. 2021/22:176](#), s. 408–410

¹⁹ Free movers är fritt utresande studerande som på egen hand ordnar sin utbildning utomlands.

²⁰ [Studiestödet 2021: En uppföljning av studiestödets utveckling och effekter](#), CSN rapport 2022:3.

studietid och studietakt när studierna bedrivs vid olika utbildningar. De föreslagna justeringarna är endast förtydliganden och innebär ingen ändring i sak. Förslaget medför därför inga konsekvenser för de studerande, för CSN eller andra.

4.2 Beräkning av studieresultat för studiemedel och omställningsstudiestöd

CSN föreslår ändringar i myndighetens föreskrifter om studiemedel och omställningsstudiestöd avseende beräkning av vilket studieresultat som är att jämställa med studier i normal studietakt. De föreslagna justeringarna är endast förtydliganden och innebär ingen ändring i sak. Förslaget medför därför inga konsekvenser för de studerande, för CSN eller andra.

4.3 Återbetalning av studiemedel som den studerande inte önskar utnyttja

CSN föreslår ändringar i myndighetens föreskrifter om återbetalning av icke-önskat studiemedel. Den föreslagna justeringen är endast ett förtydligande och innebär ingen ändring i sak. Förslaget medför därför inga konsekvenser för de studerande, för CSN eller andra.

4.4 Krav på registrering innan utbetalning av studiemedel för utlandsstudier

CSN har föreslagit att det oftare än idag bör ställas krav på att en utländsk läroanstalt ska intyga att den studerande har påbörjat sina studier, innan studiemedel kan betalas ut. Sådant intygande bör enligt CSN:s förslag krävas om den studerande annars kan få betydande belopp utbetalda redan innan studiestarten och om beslutet om studiemedel avser studier vid en utländsk läroanstalt där felaktigt utnyttjande av studiemedel tidigare har förekommit.

4.4.1 Konsekvenser för studerande

Förslaget påverkar studerande som ska bedriva utlandsstudier och som har behov av utbetalningar på annat sätt än månadsvis i förskott. Det rör sig bl.a. om studerande som ska få en hel studieperiods (termins) studiemedel utbetalda i förskott vid ett och samma tillfälle och om studerande som ska få merkostnadslån för undervisningsavgifter för flera studieperioder (terminer) utbetalda i förskott vid ett och samma tillfälle. Den som bedriver utbytesstudier, normalt uppemot hälften av dem som studerar utomlands, har inga undervisningsavgifter och påverkas normalt inte alls av CSN:s förslag. Av dem som studerar utomlands får omkring tre procent studiemedel som avser en hel studiestödsperiod utbetalda vid ett och samma tillfälle. Utbetalningar av merkostnadslån för undervisningsavgifter, för dem som inte är utbytesstudenter, som avser flera studiestödsperioder vid ett och samma tillfälle är något vanligare. Det är därmed endast en mindre andel av de studerande som kommer att påverkas av förändrade villkor. De studerande som påverkas av nya villkor kommer alltså att kunna få sina studiemedel utbetalda vid ett och

samma tillfälle, men först efter att deras läroanstalt har intygat att de har påbörjat de aktuella studierna. Det kan visserligen medföra att det blir svårare att påbörja studier utomlands, särskilt om den utländska läroanstalten t.ex. kräver inbetalningar av undervisningsavgifter redan innan studiestarten. Det är samtidigt viktigt att CSN, särskilt i de fall förskottsutbetalningar uppgår till betydande belopp, har möjlighet att ställa upp krav som förhindrar och motverkar felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

4.4.2 Konsekvenser för myndigheter och läroanstalter

CSN:s förslag påverkar när ett begränsat antal studerande som har studiemedel för utlandsstudier kan få sin första utbetalning av stödet. Förslaget bedöms inte påverka svenska myndigheter eller läroanstalter.

4.4.3 Konsekvenser för staten

Ett krav på intygande från läroanstalten innan utbetalning av studiemedel minskar riskerna för att stöd betalas ut felaktigt till studerade som varken har börjat eller har för avsikt att börja studera. Antalet felaktiga utbetalningar, och storleken på de felaktiga utbetalningar som görs bör därmed minska något.

4.4.4 Konsekvenser för CSN

CSN kommer i något fler ärenden varje år att besluta om krav på läroanstaltens intygande innan en utbetalning. Det medför en viss ökad administration. Antalet ärenden där studiemedel betalas ut felaktigt bör samtidigt minska något, vilket leder till en minskad administration i form av färre beslut om återkrav och anmälningar av misstänkta bidragsbrott till Polisen.

4.5 Beräkning av studietid och studietakt när omställningsstudiestöd lämnas för studier vid högskola

CSN har föreslagit att en studerande som uppfyller villkoren för att kunna beviljas omställningsstudiestöd med en viss andel av helt stöd, ska kunna begära att rätten till omställningsstudiestöd i stället beräknas enligt någon av de bestämmelser som reglerar villkoren för stöd vid en lägre andel av helt stöd. En studerande som exempelvis ska läsa 7,5 högskolepoäng under tio veckor kommer därmed att ha möjlighet att, som alternativ till att få omställningsstudiestöd med 60 procent av helt stöd under åtta veckor, kunna få stöd med 50, 40 eller 20 procent av helt stöd under tio veckor.

4.5.1 Konsekvenser för studerande

Förslaget innebär att studerande kommer att ges möjlighet välja att ta ut omställningsstudiestöd på ett sätt som tydligare matchar den omfattning, i tid och takt, som deras högskola eller universitet har beräknat för en kurs. Studerande kan samtidigt låta CSN beräkna rätten till stöd enligt huvudregeln. CSN kommer genom informationstexter och anvisningar i ansökan om omställningsstudiestöd på CSN:s hemsida hjälpa de studerande att göra dessa val.

När en studerande väljer att få stödet beräknat på ett alternativt sätt kommer fler veckor med omställningsstudiestöd att beviljas. En större del av det årliga anslaget för stödet kommer därmed att tas i anspråk, och det kan bli något svårare för sådana studerande som lämnat in sin ansökan senare att få stödet. Denna effekt ska samtidigt inte överdrivas. CSN bedömer att endast ett begränsat antal studerande aktivt kommer att välja en annan beräkning varje år. Varje sådan alternativ beräkning innebär dessutom endast att högst en andel av en hel vecka ytterligare kommer att beviljas.

4.5.2 Konsekvenser för myndigheter, omställningsorganisationer, läroanstalter och andra utbildningsanordnare

Förslaget innebär att CSN:s beslut om omställningsstudiestöd oftare kan matcha den omfattning, i tid och takt, som deras högskola eller universitet har beräknat för en kurs. På så vis minimeras onödig efterfrågan i form av frågor och krav på anpassningar av utbildningen till lärosäten.

I övrigt bedöms förslaget inte ha några konsekvenser för myndigheter, omställningsorganisationer, läroanstalter och andra utbildningsanordnare

4.5.3 Konsekvenser för staten

Anslaget för omställningsstudiestöd är begränsat. Att vissa stödtagare kan komma att beviljas någon andel av en hel vecka mer i stöd, medför därför inte några ekonomiska konsekvenser för staten.

4.5.4 Konsekvenser för CSN

På samma sätt som för lärosäten bedöms förslaget kunna bidra till att minimera onödig efterfrågan till CSN. Förslaget innebär behov av vissa anpassningar i ansökan på mina sidor på www.csn.se och i CSN:s handläggningssystem och interna riktlinjer. Dessa konsekvenser är dock begränsade.

4.6 Samordning av omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner

CSN har föreslagit att omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner ska anses lämnas för samma tid om det genomsnittliga uttaget av de båda ersättningarna under en och samma studiestödsperiod tillsammans uppgår till mer än heltid.

4.6.1 Konsekvenser för studerande

Genom förslaget klargörs när föräldrapenningsförmåner och omställningsstudiestöd anses tas ut för samma tid. Studerande som under en studiestödsperiod väljer att ta ut föräldrapenningsförmåner, under samma period kan få omställningsstudiestöd i sådan omfattning att ersättningarna tillsammans uppgår till högst heltid.

Förslaget innebär att vissa studerande kommer att kunna ta ut enstaka dagar med föräldrapenningsförmåner utan att det behöver medföra att rätten till omställningsstudiestöd påverkas. En studerande som har helt

omställningsstudiestöd kommer inte att kunna ta ut dagar med föräldrapenningsförmåner utan att det påverkar hur stor del av helt stöd som den studerande kan beviljas under en studiestödsperiod. En studerande som har helt omställningsstudiestöd får dock inte arbeta något under tiden i studier. Han eller hon kan alltså inte ha något arbete att vara frånvarande från pga. föräldradighet och bör därmed heller inte kunna komma ifråga för föräldrapenningsförmåner från Försäkringskassan. En ordning där rätten till helt omställningsstudiestöd påverkas av enstaka dagar med föräldrapenning överensstämmer samtidigt med syftet med samordningsbestämmelsen, dvs. att studerande inte ska bli överkompenserade genom att få ersättningar som tillsammans uppgår till mer än heltid.

För studerande som får omställningsstudiestöd på deltid innebär förslaget en möjlighet att planera sitt uttag av föräldrapenning och därför själv styra över i vilken mån uttaget påverkar möjligheterna att få omställningsstudiestöd för samma studiestödsperiod. Att samordningen sker under hela studiestödsperioden istället för veckovis medför också en flexibilitet för studerande som vill ta ut föräldrapenning i olika omfattning under studiestödsperioden.

Föräldrapenningsförmånerna omfattar även tillfällig föräldrapenning. Till skillnad mot uttag av föräldrapenning kan behovet av tillfällig föräldrapenning oftare uppstå plötsligt. För rätt till tillfällig föräldrapenning krävs dock som huvudregel att föräldern avstår från förvärsarbete. Studerande kan därför som regel inte få tillfällig föräldrapenning för samma tid som studier med omställningsstudiestöd pågår. CSN ser därför inte att förslaget skulle medföra några direkta negativa konsekvenser för studerande som tar ut tillfällig föräldrapenning.

Att bedömningen görs för en hel studiestödsperiod istället för en kortare period, exempelvis en vecka, innebär också en minskad administrativ börda för den studerande. Den studerande är skyldig att anmäla sådana förändringar som påverkar rätten till omställningsstudiestöd eller stödets storlek.²¹ Den föreslagna ordningen innebär att studerande inte behöver anmäla varje timme han eller hon tar ut föräldrapenningsförmåner under tiden med omställningsstudiestöd.

4.6.2 Konsekvenser för myndigheter, omställningsorganisationer, läroanstalter och andra utbildningsanordnare

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för myndigheter, omställningsorganisationer, läroanstalter och andra utbildningsanordnare.

4.6.3 Konsekvenser för staten

Anslaget för omställningsstudiestöd är begränsat. Att förslaget kan innebära att en studerande kan få behålla något mer omställningsstudiestöd medför därför inga ekonomiska konsekvenser för staten.

²¹ 14 kap. 2 § CSNFS 2022:5.

4.6.4 Konsekvenser för CSN

Den föreslagna regleringen kommer att kunna bidra till en mindre omfattande och mer enhetlig handläggning då det tydligare framgår när omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner anses lämnas för samma tid.

5 EU-rätten

För den som studerar vid en läroanstalt i Sverige krävs alltid att läroanstalten intygar att studier har påbörjats, innan några studiemedel får betalas ut. För den som studerar utomlands, t.ex. inom EES och i Schweiz, fordras däremot ofta inte ett sådant intygande innan en utbetalning. CSN föreslår att det för sådana studerande oftare än idag ska krävas att läroanstalten intygar att studier har påbörjats, innan några studiemedel får betalas ut. Detta förslag och de förslag CSN i övrigt lämnar i denna promemoria överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

6 Tidpunkt för ikraftträdandet och behovet av informationsinsatser

6.1 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

CSN:s förslag: Ändringarna i CSN:s föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2001:1](#)) om beviljning av studiemedel, CSN:s föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2017:1](#)) om beviljning av studiestartsstöd samt CSN:s föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2022:5](#)) om beviljning av omställningsstudiestöd ska träda i kraft den 1 juli 2023.

Bestämmelser om samordning av omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner ska tillämpas på omställningsstudiestöd som lämnas för tid efter ikraftträdandet.

6.1.1 Ikraftträdande

Samtliga föreslagna ändringar bör träda i kraft samma dag. CSN föreslår att ändringarna ska gälla från och med den 1 juli 2023.

6.1.2 Behov av övergångsbestämmelser

I de fall CSN bedömer att det finns behov av att kräva läroanstaltens intygande av att den studerande har påbörjat sina studier innan en utbetalning av studiemedel för utlandsstudier, meddelar CSN det i beslutet om studiemedel. Den som redan innan ikraftträdandet har fått ett beslut om studiemedel för utlandsstudier påverkas därför inte av CSN:s förslag om att det oftare ska ställas krav på intygande om påbörjade studier. Det saknas därmed behov av särskilda övergångsbestämmelser.

Förslaget om att den som får omställningsstudiestöd för studier vid universitet eller högskola i vissa fall ska kunna begära att studietid och studietakt beräknas på ett annat sätt innebär en större flexibilitet att välja ett mera förmånligt beräkningssätt.

Utan särskilda övergångsbestämmelser kommer studerande efter ikraftträdandet också att kunna begära att CSN omprövar ett tidigare beslut och beräknar studietid och studietakt för en förfluten period på ett annat sätt. Det är också en önskvärd ordning. Det är därför lämpligt att inte meddela särskilda övergångsbestämmelser.

Förslaget om särskilda bestämmelser om när omställningsstudiestöd och föräldrapenningsförmåner ska anses ha lämnats för samma tid innebär att det blir tydligt hur stöden ska samordnas. För att undvika att den som har haft föräldrapenningsförmåner och omställningsstudiestöd för tid innan ikraftträdandet ska kunna drabbas negativt av de nya bestämmelserna, bör de nya bestämmelserna endast gälla för omställningsstudiestöd som lämnas för tid efter ikraftträdandet.

De övriga justeringar CSN föreslår i myndighetens föreskrifter och allmänna råd innebär inga ändringar i sak, och föranleder därför inget behov av särskilda övergångsbestämmelser.

6.2 Behovet av informationsinsatser

CSN kommer att publicera information om de nya och justerade reglerna på myndighetens hemsida, www.csn.se. Informationen kommer där att riktas till studerande, läroanstalter och andra.

CSN kommer även genom riktad informationsinsats till omställningsorganisationer lämna särskild information om den nya föreskriften om tillvägagångssätt vid samordning av föräldrapenningsförmåner.

Information i CSN:s beslut kommer att ses över för att säkerställa att den är i överensstämmelse med de nya föreskrifterna. I övrigt föranleder de nya föreskrifterna endast ändringar i visst skriftligt material och i interna styr- och vägledningsdokument.